

DE HOGE FRONTEN

Wie in Maastricht kent niet de "katsj" met zijn geheimzinnige onderaardse gangen en vreemde diepe grachten zonder water. Het is het gebied waavan je als kind niet zeker wist of je er wel of niet in mocht, waardoor dit vreemde ruige gebied nog aantrekkelijker werd om allerlei fantasierijke spelen te bedenken. Iedere Maastrichtenaar kent de verhalen over 'de werken' en weet dat hier allemaal gebeurd is. Het is eigenlijk uitermate interessant dat een stad met zo'n gebrek aan ruimte in het centrum zo'n prachtig en avontuurlijk gebied tot in deze tijd heeft kunnen behouden.

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat er hevige protesten - vooral ondergronds - te horen waren, toen de bulldozers van Openbare Werken dit natuurgebied inreden. Kan dat zomaar!?

De Hoge Fronten zijn militair gebied en in handen van de Nederlandse Staat (Domeinen). De Gemeente Maastricht heeft er eigenlijk niets te zoeken.

En toen er een werkgroep ontstond die vragen ging stellen hoe alles precies in elkaar stak, moest het werk gestopt worden. Wat men zich niet gerealiseerd had was:

- a) dat veel Maastrichtenaars deze vestingwerken het liefst zien zoals ze nu zijn: een ruig en sfeervol natuurgebied;
- b) dat er beschermde planten groeien;
- c) dat er beschermde dieren voorkomen, zoals de wijngaardslak, de levendbarende hagedis, de hazelworm en muurhagedissen, de Europese kanarie, de bosrietzanger enzovoort;
- d) dat dit de enige plek in Nederland is, waar nog muurhagedissen in de vrije natuur voorkomen;
- e) dat veel eervolle Maastrichtenaars dagelijks hier een ommetje maken;

- f) dat de jeugd hier een grandioos speelterrein heeft;
- g) dat een hondenclub haar honden hier africhtte;
- h) dat vele Maastrichtse amateur-historici geen behoefte aan restauratieplannen hadden. Enzovoort.

De natuurhistorici hebben hun argumenten kracht proberen bij te zetten, met de Natuurbeschermingswet in de hand. Daardoor ontstond er een discussie op hoog niveau bij het Ministerie van C.R.M.: Welke wet prevaleert, de Monumentenwet of de Natuurbeschermingswet?

De eigenaar (Domeinen) stelde, dat de natuur niet vernietigd mocht worden ten behoeve van de restauratie. Maar er kwam werkeloosheidsbestrijdingsgeld beschikbaar en dat mocht niet verloren gaan, dus begon de Gemeente Maastricht maar weer opnieuw met restaureren. Een pijnlijke zaak en zeker geen compromis. Als een geschenk uit de hemel is nu in 1979 het rapport*) tot stand gekomen.

Dit rapport is een verslag van een heel jaar onderzoek door twee zeer gemotiveerde en deskundige studenten (inmiddels afgestudeerd) van de Katholieke Universiteit van Nijmegen in opdracht van het Rijks Instituut voor Natuurbeheer en onder leiding van de afdeling Toegepaste Landschaps-oecologie-Fysische Geografie en Bodemkunde van de Universiteit van Amsterdam en van de Dieroecologie - Biologie van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Het rapport is hopelijk nog verkrijgbaar bij het Zoologisch laboratorium Afdeling Dieroecologie van de Kath. Univ. Nijmegen en te leen in de bibliotheek in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Het initiatief tot dit onderzoek kwam van de Werkgroep Bossche Fronten in Maastricht, die de levende natuur in de Hoge Fronten veilig probeert te stellen tegen ontzaglijk veel onbegrip in.

Eindelijk is dan aangetoond, hoe hoog de waarde is van dit gebied zoals het er nu nog ligt. Er werd onderzoek verricht naar:

1. de Hoge Fronten als landschap;
2. de natuurlijke elementen in dit landschap;
3. de invloed van de mens op dit landschap.

Mens, fauna, vegetatie, klimaat, reliëf, substraat en geologie werden in hun onderlinge relaties bestudeerd. Uiteraard kreeg de muurhagedis bijzondere aandacht en men kwam onder meer tot de konklusie, dat het hier nog een vrij gezonde populatie betreft (en niet een enkel individu, zoals kwade tongen beweerden).

Verrassend is echter het onderzoek naar de invloed van de mens in dit gebied. Zijn activiteiten bestaan onder meer uit: betreding, verontrusting, verwijdering, verwarring, verbranding, ophoging, afschuiving, afbraak, afvoeren, uitgraven, bouwen, egaliseren, profileren, vuilstort, verbouwen, bemesten, begrazing, maaien, hooien, snoeien, kappen, dunnen, nietsdoen, beplanten. Ook de invloed van het restaureren komt uitvoerig in dit onderzoek aan bod. Een zeer belangrijke konklusie is dan, dat **restauratie en natuurbehoud samen kunnen gaan**. Letterlijk staat er:

Restauratie is in bepaalde mate, voor zover nu overzien kan worden, mogelijk. Voor *Lacerta muralis* en andere elementen kan een bepaald herstel of consolidering van de muren zelfs positief zijn. Echter, de werkzaamheden moeten dan op een zodanige wijze en schaal uitgevoerd worden, en zo afgestemd worden op de actuele biotische situatie, dat conflict-situaties met de natuurbehoudsdoelstellingen vermeden kunnen worden.

De onderzoekers geven in hun rapport duidelijk aan hoe een eventuele restauratie zou moeten plaatsvinden, opdat de natuur toch kan blijven bestaan.

Inmiddels is de restauratie op volle toeren gaan

draaien. De aannemer en de bouwvakkers die het moeten doen, zijn geïnstrueerd door de onderzoekers. Om deze instructie in de praktijk ook te kunnen uitvoeren is echter meer nodig dan het enthousiasme dat de direkt betrokkenen opbrengen om en de restauratie en de natuur een dienst te bewijzen. Uitermate belangrijk is, dat ook de verantwoordelijke funktionarissen het belang hiervan inzien. Voor hen is het rapport interessante vakliteratuur, want hierin wordt in feite een voor Nederland, en misschien wel voor de wereld, unieke prestatie geleverd. Op zeer leesbare wijze worden verschillende disciplines als natuurstudie, planologie en bouwtechniek gecombineerd, wat uitmondt in richtlijnen en gedetailleerde uitvoeringsmaatregelen die direkt in de praktijk vertaald blijken te kunnen worden! Ik hoop dat dit ook van ganser harte zal (blijven) gebeuren.

H. Gilissen

*) BONNEMAYER, J.J.A.M. en DIETVORST, P.J.M. 1979. De Hoge Fronten, Landschapsoecologisch onderzoek in de Hoge Fronten ten behoeve van het behoud van de Muurhagedis. Kath. Univ. Nijmegen, juni 1979.

Summary

Attention is focussed on an interesting report (for title see footnote above) which deals with a recreational area of Maastricht (Hoge Fronten), a remnant of fortifications. Since this area with its trenches and old wall structures has become a viable habitat for *Lacerta muralis*, concern was voiced about possible destruction of this habitat by rigorous restoration of the walls. Rules for the builders have been devised, which might be of interest to anyone faced with a similar problem.